

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE FORMENTERA

20917 *Declaració del jaciment arqueològic JA-31 (Cap de Barbaria I) bé d'interès cultural en la categoria de zona arqueològica*

Es fa públic, en compliment del que estableix l'article 10.2 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, que el Ple del Consell Insular de Formentera, en sessió ordinària celebrada el 31 d'octubre de 2014, va adoptar el següent acord:

- Declarar bé d'interès cultural, en la categoria de zona arqueològica, el jaciment arqueològic JA-31 del Catàleg del patrimoni cultural de Formentera (Cap de Barbaria I), d'acord amb la memòria que s'adjunta com a Annex.
- Publicar aquest acord en el Butlletí Oficial de les Illes Balears i en el Butlletí Oficial de l'Estat, així com notificar-lo a les persones interessades.
- Comunicar aquest acord al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears.
- Inscriure l'acord en el Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Formentera.

Annex

El jaciment arqueològic JA-31 del Catàleg del patrimoni cultural de Formentera (Cap de Barbaria I). Memòria descriptiva i localització

1. Antecedents i fonaments legals

El jaciment arqueològic JA-31 (Cap de Barbaria I) va ser excavat els anys 1976-77 i posteriorment es va incloure en la Carta Arqueològica de Formentera de 1989, document promogut per la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. A la fitxa núm. 30, on es troba descrit, ja s'indica la conveniència de declarar aquest element bé d'interès cultural (BIC).

Posteriorment va ser incorporat al Catàleg del patrimoni cultural de Formentera com a jaciment JA-31 (fitxa núm. 31) amb grau de protecció A. El Catàleg va ser aprovat conjuntament amb les Normes Subsidiàries per acord del Ple del Consell Insular de Formentera en sessió de 30-09-2010 (BOIB núm. 155 EXT, de 27-10-2010), les quals varen ser modificades puntualment per acord del Ple de la mateixa institució en sessió de 26-07-2013 (BOIB núm. 122, de 03-09-2013).

L'article 5 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, defineix la categoria de BIC com a figura de màxima protecció patrimonial, adequada per protegir aquells elements més destacats del patrimoni cultural, mentre que en els articles 7-13 s'estableix el procediment de la declaració.

L'article 92.2 del mateix document legal estableix que és competència dels diferents consells insulars "la iniciació, la incoació, la instrucció i la resolució dels procediments de declaració de béns d'interès cultural, de béns catalogats i d'espais d'interès arqueològic i paleontològic."

L'article 4 del reglament de funcionament de la Comissió Específica d'Arqueologia del Consell Insular de Formentera (BOIB núm. 49, d'11-04-2013) determina que aquest òrgan té les atribucions d'informar i proposar resolució en aquells assumptes relacionats amb el patrimoni arqueològic de Formentera.

L'article 170.1.2 del reglament orgànic de funcionament del Consell Insular de Formentera (BOIB núm. 61, de 22-04-2010) atribueix a la Comissió Tècnica Assessora, entre altres competències: "a) Informar els expedients de declaració de béns d'interès cultural i béns catalogats per a la seua resolució pel Ple del Consell".

Tal i com ja es manifesta en la Carta Arqueològica i en el Catàleg, el jaciment Cap de Barbaria I és un bé patrimonial de primer ordre, un testimoni destacat de la prehistòria de Formentera i que, per tant, cal preservar amb la figura de protecció que més s'ajusti a la seua rellevància patrimonial.

2. Descripció

2.1. Denominació i localització

El bé que es proposa protegir és el jaciment arqueològic Cap de Barbaria I. Es troba situat a la vènda des Cap de la parròquia de Sant Francesc Xavier, sobre la parcel·la cadastral núm. 441 del polígon 1 de Formentera. El centre del jaciment es localitza en el punt corresponent a les següents coordenades UTM (31N ETRS89): X = 360344, Y = 4279762.

2.2. Tipus de bé

D'acord amb l'article 6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, i en concordança amb la categoria establerta en el Catàleg del patrimoni cultural de Formentera, el bé objecte de la declaració es classifica com a zona arqueològica, que en l'esmentada Llei es defineix com a "lloc on hi ha restes materials, mobles i/o immobles, fruit de la intervenció humana, que és susceptible de ser estudiat amb la metodologia arqueològica, tant si es troba en la superfície com si es troba en el subsòl o sota les aigües. En el cas que els béns culturals immobles definits als cinc punts anteriors tinguin en el subsòl restes que solament siguin susceptibles de ser estudiades amb metodologia arqueològica, tindran també la condició de zona arqueològica."

2.3. Descripció

El jaciment Cap de Barbaria I està constituït per restes d'una estructura de planta circular irregular, d'uns 12,5 m de diàmetre, de la qual es conserven unes tres quartes parts del seu traçat (manca la part del perímetre corresponent al quadrant NE). A nivell de tècnica constructiva es tracta d'un mur de doble filada de lloses disposades verticalment, amb reblit intern de terra i pedres.

A l'interior del perímetre delimitat per l'estructura anterior existien divisions fetes mitjançant adossament de murs de traçat més recte que originaven habitacles o estances més petites. Aquestes compartimentacions interiors estan realitzades amb una tècnica constructiva diferent, caracteritzada per la col·locació horitzontal de les pedres, assentades sense cap tipus de morter.

2.4. Objecte de la declaració

Són objecte de la declaració de bé d'interès cultural totes les estructures constructives que conformen el jaciment Cap de Barbaria I descrites en el punt anterior, així com les que puguin aparèixer fruit d'excavacions futures, situades dins l'àrea delimitada per les tanques metàl·liques de protecció del jaciment.

2.5. Delimitació de l'entorn de protecció

S'estableix, com a entorn de protecció del jaciment Cap de Barbaria I, un perímetre de protecció de 100 m de costat a partir del perímetre exterior de les estructures arquitectòniques documentades.

De cara a la futura declaració d'altres jaciments arqueològics de la zona des Cap, es valorarà la conveniència d'incloure'ls tots dins una mateixa zona arqueològica que englobi, també, el jaciment Cap de Barbaria I.

2.6. Béns mobles vinculats a l'immoble

Seràn béns mobles vinculats al jaciment Cap de Barbaria I tots aquells materials que apareguin en superfície o en el subsòl dins l'entorn de protecció en el transcurs d'intervencions arqueològiques, així com aquells que es puguin localitzar procedents de col·leccions particulars.

3. Memòria històrica

En el moment de realitzar la Carta Arqueològica, al jaciment Cap de Barbaria I se li va atribuir una cronologia de 1800-1400 aC. En els últims anys, però, ha estat revisada i reajustada a ca. 1600 – 1000 aC, el període considerat edat de bronze antic i mitjà. Aquesta cronologia, de moment hipotètica, s'ha establert prenent per criteri les similituds existents amb altres jaciments i materials de l'àmbit balear, tenint en compte la manca de datacions absolutes de materials extrets d'aquest jaciment en concret.

Cap de Barbaria I s'ha d'analitzar en conjunt amb els altres jaciments localitzats a la zona, i especialment amb Cap de Barbaria II i Cap de Barbaria III, els altres dos que fins ara s'han excavat. Tots tres responen a unes mateixes característiques constructives i distribucionals: plantes de formes corbes (circulars, semicirculars, de ferradura o el·líptiques), simples o compostes per diferents àmbits adossats uns als altres, les quals solen presentar, a més, compartimentacions interiors que s'interpreten com a divisions funcionals de l'espai (àrees d'habitatge, de treball o recintes d'establació d'animals).

Les divisions interiors, que són fetes amb una tècnica constructiva diferent, s'adossen sempre a l'estructura perimetral inicial. En alguns dels jaciments, com Cap de Barbaria II, s'observen autèntiques reestructuracions superposades unes a les altres que obeeixen a canvis en l'organització de les activitats. Tot això fa pensar que en conjunt aquests jaciments varen tenir una ocupació llarga, que arribaria, com a mínim, fins al final del segon mil·lenni aC o que, fins i tot, es perllongaria dins el primer mil·lenni aC.

A jutjar per la important quantitat de restes òssies amb predomini d'ovicàprid, es considera que les comunitats que habitaren els diferents jaciments de la zona degueren fonamentar la seua economia en la ramaderia. No obstant això, la presència abundant de malacofauna indicaria que la mar ja era una font important de recursos com pegellides, cornets, i altres mol·luscs.

4. Estat de conservació

El jaciment Cap de Barbaria I va ser excavat els anys 1976-77. Des d'aleshores fins a la realització de la Carta Arqueològica, els anys 1988-89, va sofrir espoliació amb la finalitat d'aprofitar la pedra, fins al punt de fer desaparèixer bona part de les divisions interiors de l'estructura de planta circular.

En les fotografies realitzades durant l'elaboració de l'esmentada Carta, ja s'observa que en aquells moments les restes d'estructures es conservaven només a nivell de planta, amb algunes lloses que sobresortien entre 20 i 80 cm aproximadament del nivell del sòl. Moltes d'aquestes, a més, ja havien perdut la seua verticalitat i es trobaven inclinades cap a la part exterior de la circumferència.

La col·locació d'una tanca de protecció al voltant del bé, ja dins la dècada dels anys 90 del segle XX, va frenar la seua degradació causada per l'acció antròpica.

Actualment les amenaces més importants són l'erosió causada pels agents climàtics i meteorològics, així com els efectes mecànics i químics originats per la vegetació, la qual s'ha controlat fins ara amb neteges puntuals.

Bibliografia i fonts documentals

COSTA RIBAS, B. "Prehistòria". *Formentera*. Consell Insular d'Eivissa i Formentera i Obra Cultural Balear de Formentera. Eivissa, 2006.

DÍES CUSÍ, E. (coord.) *Carta Arqueològica de Formentera*. Govern de les Illes Balears, 1989 (document inèdit).

FERNANDEZ, J. "Últimos descubrimientos prehistóricos en la isla de Formentera" a *XIV Congreso Nacional de Arqueología*. Vitòria, 1975, Saragossa, 1977.

—— "Formentera salta a la Prehistoria", a *Historia 16*, núm. 25. Madrid, 1978.

—— "The Prehistory of Eivissa and Formentera", a *Biography and Ecology of the Pithiuses Islands*, La Haia, 1984.

—— "Aportación a la carta arqueológica de la isla de Formentera (Balears)" (1976)

MAÑÁ DE ANGULO, J.M. "Notas arqueológicas sobre Formentera", a *Memorias de los Museos Arqueológicos Provinciales*, XIII-XIV. Madrid, 1956.

RAMON, J. *Els monuments Antics de les Illes Pitiüses*. Consell Insular d'Eivissa i Formentera, Servei Tècnic d'Arqueologia. Eivissa, 1985.

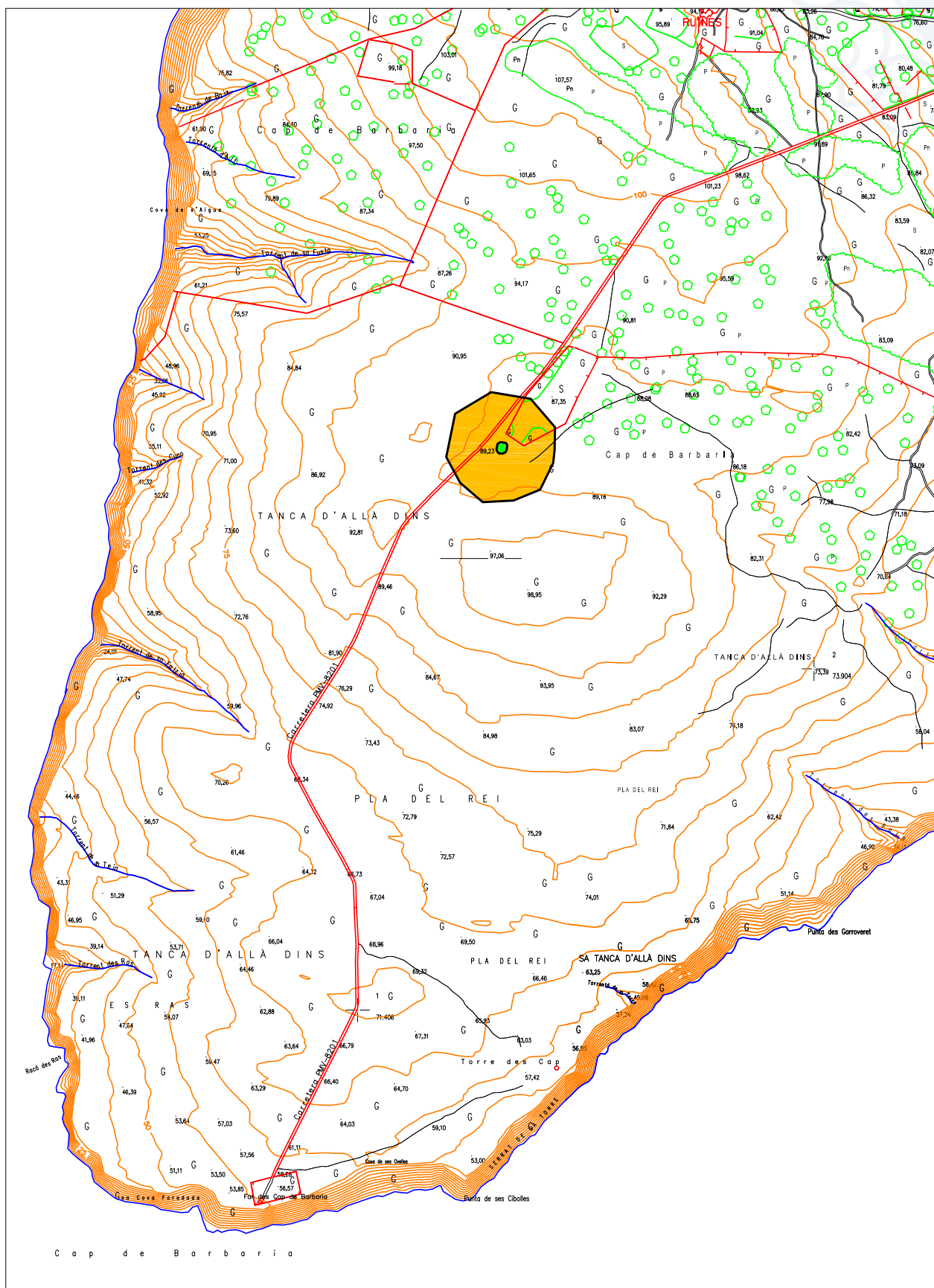
TOPP, C., FERNANDEZ, J., PLANTALAMOR, L. "Recent archeological activities in Ibiza and Formentera", a *Institute of Archaeology Bulletin*, 16. Londres, 1979.

La qual cosa es fa pública per a general coneixement.

Formentera, 18 de novembre de 2014.

El president,
Jaume Ferrer Ribas

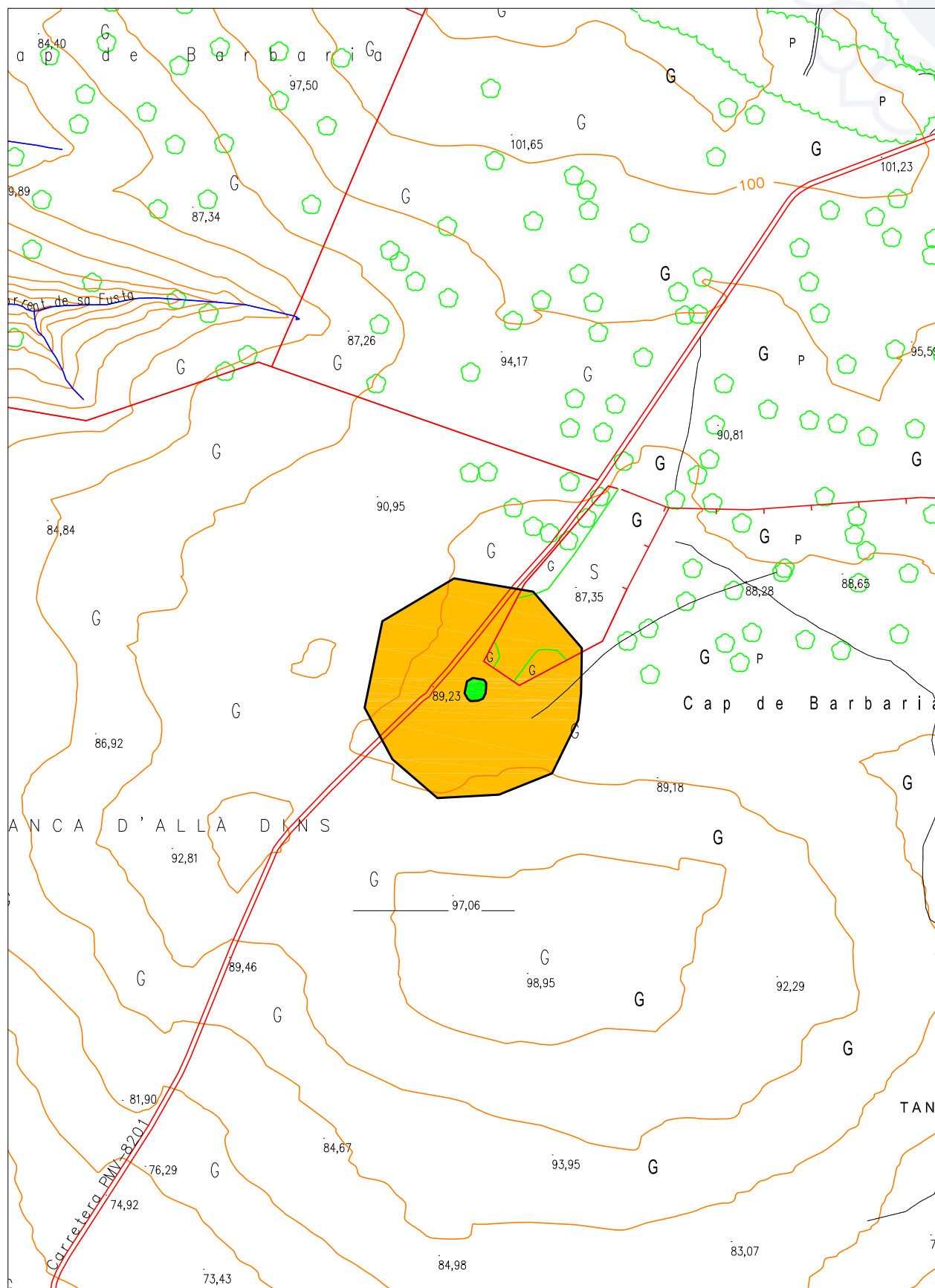
JACIMENT CAP DE BARBARIA I JA-031

ENTORN DE PROTECCIO

ZONA ARQUEOLÒGICA

ESCALA E:1/10.000

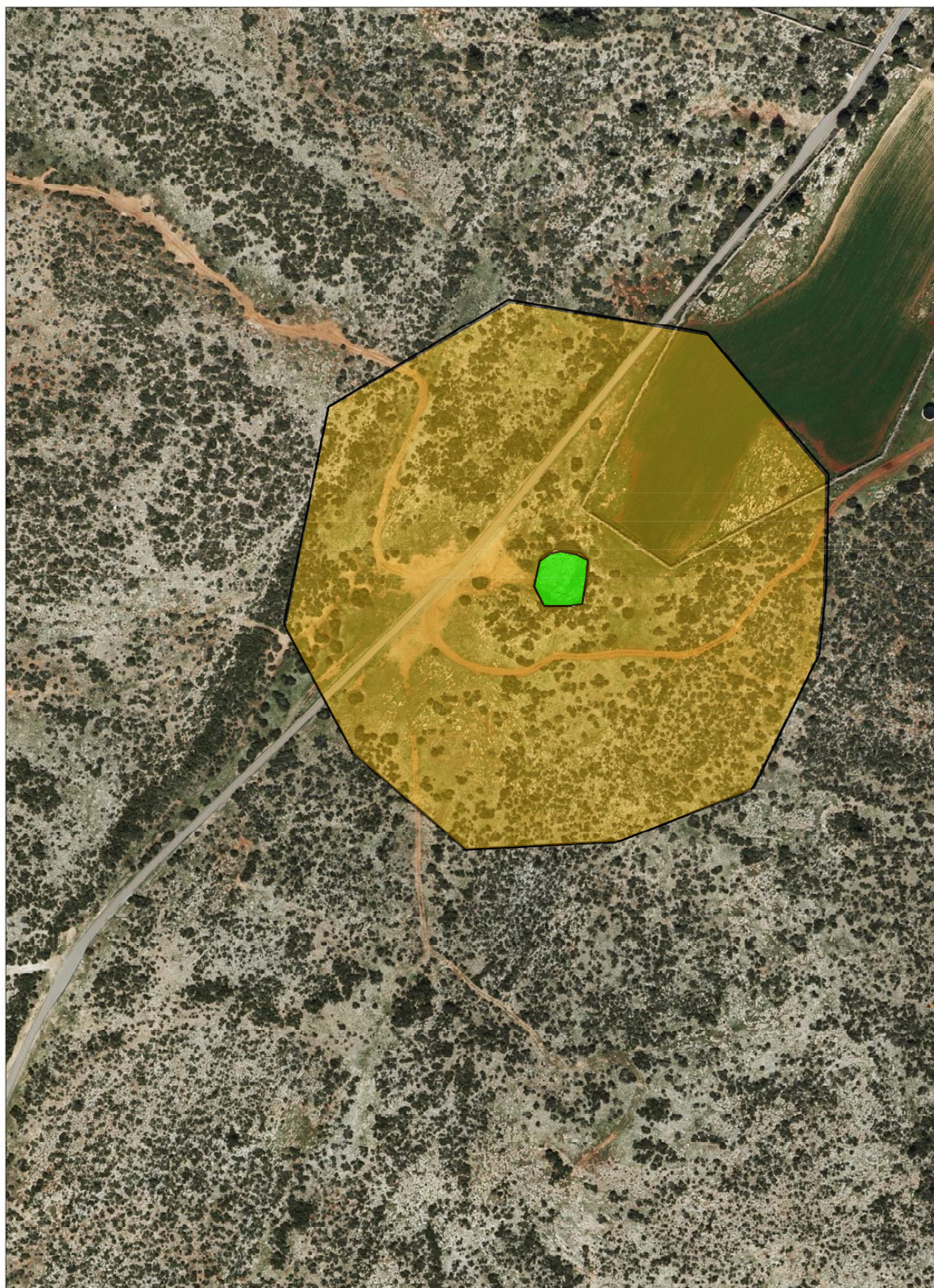
JACIMENT CAP DE BARBARIA I JA-031

ENTORN DE PROTECCIÓ

ZONA ARQUEOLÒGICA

ESCALA E:1/500

JACIMENT CAP DE BARBARIA I JA-031

ENTORN DE PROTECCIO

ZONA ARQUEOLOGICA

ESCALA E:1/200

